

Ольга ОЛІЙНИК,

orcid.org/0000-0002-4053-3819

доктор юридичних наук, доктор філологічних наук,
професор кафедри іноземних мов, філології та журналістики
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
(Київ, Україна) *kyiv.institute.law@gmail.com*

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА МАЙБУТНЄ

У статті виокремлено етапи становлення української мови. Доведено походження української від індоєвропейської лінгвосім'ї. Проаналізовано зміни, які відбувалися протягом становлення української мови. Простежено фактори, які мали визначальний вплив на сучасне мовлення і літературне написання української мови, її граматичні форми, фонетичну будову. Досліджено причини періодичного занепаду української мови в різні історичні періоди. Проведено мовознавче зіставлення давньоукраїнської та сучасної літературної в певних граматичних формах. Показано, що знищення української мови простежується з 17 ст., проте піку лінгвоциду зазнали під час окупації України з 1920-х, а найбільш нищівного удару – у період 1930-х. За часи окупації срср, попри відвертий лінгво- і геноцид української нації, мова українців вистояла, хоча й зазнала неймовірного видозмінення – зросійщення. І лише після відновлення незалежності України 1991 р. розпочалося активне формування власної ідентичності України як вільної держави, з власною законодавчою та політичною системою. Аргументовано, що українська мова відчутно зміцнила власні позиції єдиної державної мови в період відновлення незалежності України. На це вказують: зміна правової основи функціонування української мови як державної за Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019); розбудова структури функціонального простору української мови, який охоплює усі визначальні сфери суспільної комунікації; помітне перетворення української мови на реальний дієвий фактор консолідації суспільства; употужнення позитивної оцінки української мови в суспільстві. Аргументовано важливість популяризації української мови як на національному, так і міжнародному рівнях. Визначено лінгвофілологічне місце національної української мови серед мов світу.

Ключові слова: українська мова, лінгвофілологічна база, давня українська мова, сучасна літературна українська мова, лексика, фонетика, лінгвогеноцид, українська культура.

Olga OLIYNYK,

orcid.org/0000-0002-4053-3819

Doctor of Legal Sciences, Doctor of Philological Sciences,
Professor at the Department of Foreign Languages, Philology and Journalism
Kyiv University of Intellectual Property and Law National University "Odesa Law Academy"
(Kyiv, Ukraine) *kyiv.institute.law@gmail.com*

THE UKRAINIAN LANGUAGE IN MODERN REALITIES: HISTORY OF ESTABLISHMENT AND FUTURE

The article highlights the stages of formation of the Ukrainian language. The origin of Ukrainian from the Indo-European language family has been proven. The changes that took place during the formation of the Ukrainian language were analyzed. The factors that had a decisive influence on the modern speech and literary writing of the Ukrainian language, its grammatical forms, and phonetic structure are traced. The reasons for the periodic decline of the Ukrainian language in different historical periods are investigated. Linguistic comparison of ancient Ukrainian and modern literary in certain grammatical forms is carried out. It is shown that the destruction of the Ukrainian language can be traced back to the 17th century, but the peak of linguicide was experienced during the occupation of Ukraine from the 1920s, and the most devastating blow – in the 1930s. During the occupation of the USSR, despite the frank linguistic and genocide of the Ukrainian nation, the language of Ukrainians survived, although it underwent an incredible change – assimilation. And only after the restoration of Ukraine's independence in 1991, the active formation of Ukraine's own identity as a free state with its own legislative and political system began. It is argued that the Ukrainian language significantly strengthened its own position as a single state language during the period of restoration of Ukraine's independence. This is indicated by: the change in the legal basis for the functioning of the Ukrainian language as the state language according to the Law of Ukraine «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language» (2019); development of the structure of the functional space of the Ukrainian language, which covers all defining spheres of public communication;

noticeable transformation of the Ukrainian language into a real and effective factor in the consolidation of society; strengthening the positive assessment of the Ukrainian language in society. The importance of popularizing the Ukrainian language at both the national and international levels is argued. The linguistic and philological place of the national Ukrainian language among the languages of the world is determined.

Key words: *Ukrainian language, linguistic and philological base, ancient Ukrainian language, modern literary Ukrainian language, vocabulary, phonetics, linguistic genocide, Ukrainian culture.*

Постановка проблеми. Українська мова протрувала безліч складних етапів становлення. Цей процес потребує докладного вивчення, удосконалення та популяризації як серед громадян України, так і по всьому світу. Основними завданнями пропонованого дослідження є розкриття сутності, передумов і розвитку мови як засобу захисту української національності, потенційні тенденції розвитку, з урахуванням поточних змін у правописі та мовленні, з'ясування причин гострої перебудови свідомості громадян і держави у мовному питанні.

Мета статті – дійти до першоджерел необхідності в сучасній Україні широкого застосування української мови у побуті, в медіапросторі, інформаційних соціальних каналах.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження стала теоретична база на основі учень та робіт науковців у сфері розкриття сутності розвитку української писемності та мовлення в цілому. У дослідженні було використано низку наукових методів.

Виклад основного матеріалу. Українська мова пройшла багато не простих етапів становлення та відродження, а тому метою цієї статті і всього українського народу є вивчення, удосконалення та популяризація нашої калинової мови по всьому світу і серед наших громадян. Сучасна модель україногенезу, зокрема модель походження української мови, повинна враховувати такі ключові фактори: ототожнення київської археологічної культури, що існувала до V ст., із останнім етапом існування праслов'янської мови; по-друге, функціонування на територіях України, що тривалий час і в різні історичні періоди перебували у складі різних держав, наприклад, Закарпаття, українських говірок, що свідчить про формування української мови ще до X ст. та ін. (Мовознавство, 2022).

Основними завданнями у статті є розкриття сутності, передумов і розвитку мови як засобу захисту національності українського народу, можливі тенденції її розвитку у майбутньому, враховуючи поточні зміни у правописі та мовленні та причини гострої перебудови свідомості наших громадян та держави у мовному питанні. Об'єктом дослідження стала лінгво-філологічна база, що ґрунтується на дослідженнях науковців у сфері розкриття україногенезу, розвитку української

писемності та мовлення загалом. У дослідженні було використано низку наукових методів. У загальнонауковому методі основним є метод системного аналізу. У межах підходу аналізу домінуючим методом дослідження став формально-догматичний підхід до теоретичного аналізу мови, як витоку нашого народу окремим та незалежним від іншого світу колом громадян, що мають не лише одне громадянство та погляди на розвиток держави, а однотайність у становленні модернізованої писемності, творчості та комунікацій рідною мовою, що відрізняє український етнос від інших народів і національностей, робить українську культуру уособленою та самобутною.

Одним із базових понять дослідження є термін «мова» і «мовлення» як засіб людського спілкування, що дає здатність використовувати мову у спілкуванні, обміні думками з іншими людьми. Мовлення буває усне та письмове. В усній формі вираження своїх думок людина говорить, використовуючи свій голос як у живому діалозі, так і через засоби масової інформації, засоби мобільного зв'язку, а її співбесідник, слухач сприймає вербальні сигнали, аналізуючи їхній сенс та отримуючи у такий спосіб відомості. Письмове мовлення – це можливість передачі думок, емоцій, сенсів через писемність у стандартному її вираженні: через ручне письмо і друкований текст. Проте в сучасному інформаційному суспільстві традиційні друковані / писані засоби передачі інформації здебільшого передаються через електронний текст в соціальних мережах та інших засобах масової інформації.

Розпочинаючи аналіз витоків і становлення української мови ми звернемося до причини такої активної позиції громадян як щодо сучасного відродження української мови на території традиційного проживання українського етносу, так і популяризації української мови за кордоном. Адже це відродження аж ніяк не перше і, ми впевнені, точно не останнє. Наша солов'їна мова існувала багато століть, втім тривалий історичний період потерпала від лінгвоциду, була вимушено занедбана, хоча спроби відродження простежувалися у кожному історичному періоді.

Знищення української мови і культури простежується, як мінімум, з 16 століття, піку лінг-

воциду українці зазнали під час окупації України з 1920-х років, а найбільш нищівного удару – у період 1930-х, що дістав назву в історіографії «розстріляне відродження». За часи окупації України срср, попри відвертий лінгво- і геноцид української нації, мова українців вижила, хоча й зазнала неймовірного видозмінення – зросійщення. І лише після відновлення незалежності України 24 серпня 1991 р. навпаки розпочалося активне формування власної ідентичності України як вільної держави, з власною законодавчою та політичною системою. Проте у мовознавстві, культурі лишалися вкоріненіми оглядання «на старшого брата», простежувався курс на країну-агресора. Курс був хибний і, враховуючи все, що ми пережили більше ніколи не повториться. Але українці на те і безсмертна нація, що існує ще з моменту створення більше тисячі років тому і дотепер. І жодна сила не здатна примусити нас забути хто ми і якого ми роду.

Не минуло багато часу і вже через два десятиліття українського відносного спокою країна-агресор повністю скинула всі маски і відкрито почала знищувати не лише українські міста, а й українські культуру, мову і писемність. Наскільки б не була страшною та жахливою ця трагедія, але саме вона змусила українців з новою силою згуртуватися та стати на захист Батьківщини та її культури. З цього моменту і віримо, що навіки, кожен громадянин матиме за честь розмовляти та прославляти свою мову, на знак того, що українці – це окрема, незламна нація, яка буде до останнього виборювати право жити на своїй землі та розмовляти мовою своїх предків.

Як вже зазначалося раніше, українська мова, як і слов'янські мови взагалі, романські, германські та багато інших, належить до індоєвропейської мовної сім'ї. Причому, як схильна думати більшість науковців-мовників, Україна, зокрема її південь, є її прабатьківщиною індоєвропейської мови.

Коли українську мову зіставити з прадавніми індоєвропейськими мовами, зокрема з латиною, відомою ще з VI ст. до н. е., впадає в очі її архаїчність, тобто наявність великої кількості давніх, індоєвропейських, елементів. Це може свідчити тільки про те, що сучасна українська мова почала формуватися як така ще в доісторичні часи (Ющук, 2020: 143).

Отже, тенденції приписувати українській мові схожість із російською чи білоруською некоректні, адже навіть за історичними першоджерелами ми бачимо, що, по-перше, витоки української мови походять з індоєвропейської мовної сім'ї. Українська мова посідає не лише окреме місце серед мов європейського рівня, а й входить до п'ятірки

найбільш милозвучних мов, змагаємося ми лише з французькою. По-друге, ще одним фактом, що відрізняє українську мову від східнослов'янської лінгвогрупи, – це існування кличного відмінку. По-третє, як доведено В. Кобилухом (Кобилух, 2016: 55), українська мова сформувалася в X–IV тис. до н. е. Тому походження найважливіших українських слів слід шукати саме в санскриті, а не в російській, німецькій, турецькій, грецькій та інших, які виникли значно пізніше. До того ж за межами Європи українська мова має напівофіційний статус в США (округ Кук штату Іллінойс). Відомо, що округ Кук в штаті Іллінойс – це 16-й із найбільших у світі урядів місцевого самоврядування. В цьому окрузі проживає близько 5,5 млн населення, до складу округу входить місто Чикаго разом з передмістями, і саме тут українська була обрана як одна з найбільш жививаних мов у даному районі (Фолк Мода, 2021).

Справжнім початком зародження української мови був час, коли певна група слов'янських племен виокремилася з загальнослов'янської етногрупи і почала формуватися як окремий етнос – українці, історично – русичі (хоча до сучасної росії це не має жодного стосунку). Наші пращури лишилися на своїх прадавніх територіях, і невдовзі сформували власну державу з центром у Києві.

Коли 988 р. Русь офіційно взяла християнство, дітей князів, бояр, дружинників, купецтва, священників віддавали на «учение книжное». В школах навчали церковної мови (давньоболгарської), якою були написані богослужбові книги, привезені з Болгарії. Родовиті учні опановували ту мову одні краще, інші – гірше, але вже між собою, щоб відрізнитися від простолюдня, спілкувалися якщо не чистою церковноболгарською, то церковноукраїнським суржиком.

Проте в Київській Русі все ж говорили давньою українською мовою, про що свідчать українські форми слів, вислови, що відобразилося в текстах церковних стародруків.

Одним із важливих свідчень про давню українську мову на теренах України-Русі є графіти на стінах собору Софії Київської, виявлені у 1960-х роках, які датуються близько XI–XIV ст. Ці написи, як правило, лаконічні, є здебільшого молитовними зверненнями до Бога і святих з різних приводів. Написані ці текстові графіти церковнослов'янською мовою, але не всі нею досконало володіли, тому використовували простонародні слова і їхні форми. Автори написів, щоб уникнути одноманітності, вживали, наприклад, й форму на -у: помози... Павлу; у звертаннях

вжито кличний відмінок: святий Фоко, свята Софіє, святий Онуфріє та ін.

Як свідчать мовознавчі джерела, у XI–XII ст. зустрічаються і цілком сучасні українські слова в їх теперішньому звучанні: хрест, не хочючи, гет (геть), порося; трясця (народна назва хвороби) тощо.

Місце української мови серед інших слов'янських мов і за фонетикою, і за граматичним ладом, і ще більше за лексикою ближча до південно- і західнослов'янських мов. Вчені з Московії лише з політичних міркувань штучно притягують українську мову до мови російської. А тим часом глибше вивчення української вказує на те, що вона багатьма ознаками наближується до сербської, а не російської, що ми не втомлюємося повторювати щоразу. І це відомий факт, що: «українець, який не знає російської мови, легше порозуміється з сербом, аніж з росіянином» (Іван Огієнко).

Доскіпливі знавці інформаційних технологій дослідчили, що синонімічний ряд української мови вп'ятеро довший за російської. І дійсно, у російській *пóнял і понял*, а в українській – *зрозумів, утямив, збагнув, зметукував, допетрав, уторопав, розшолопав, утнув, змикитив, докумекав*. Отже, маємо врешті збагнути, що той, хто нехтує рідною мовою, зневажає її та збіднює насамперед сам себе (Юшук, 2020: 125).

У контексті нашого дослідження звернімося до мовознавчих питань становлення сучасної української мови. Так, наприклад, у 1834 р. І. П. Котляревський пише бурлескно-травесну поему «Енеїда» – перша масштабна пам'ятка українського письменства, укладена розмовною українською мовою, і стає основоположником сучасної української мови, адже саме після написання цього геніального твору українська мова стає впізнаваною. А далі знову репресії. Емський указ 1876 р. заборонив друкувати і ввозити з-за кордону оригінальні твори українською мовою, ставити нею вистави. Утиски і заборони позбавили українську мову умов для нормального розвитку і функціонування, зумовили те, що у XIX ст. вона не використовувалася у державних установах і в освітніх закладах, її розвиток відбувався переважно в межах художнього стилю. Розбудова публіцистичного, наукового та офіційно-ділового стилів, які є атрибутом високорозвинених літературних мов, почалася лише на початку наступного століття. Українське законодавство про мову бере початок від березня 1918 р., коли було прийнято Закон Центральної Ради про державну мову, в якому вказувалося: «Всякого роду написи, вивіски... повинні писатися державною українською мовою... Мовою в діловодстві має бути державна

українська...» Але з втратою незалежності цей закон втратив силу (Intel-навчання для майбутнього, 2017).

1 серпня 1923 р. ВУЦВК і Раднарком УРСР видав декрет «Про заходи забезпечення рівноправності мов і сприяння розвитку української мови». В Україні 1925 р. вийшла серія постанов про українізацію. У цих документах ішлося про відкриття шкіл з українською мовою навчання, збільшення кількості видань різної літератури, зокрема підручників, газет, журналів, українською мовою, вивчення української мови державними службовцями, переведення діловодства на українську мову, тощо. Але вже на початку 30-х рр. українізація помітно гальмується, її здобутки ліквідуються, а 22 листопада 1933 р. ЦК КП(б)У ухвалив постанову про її припинення. Почався зворотний процес звуження функцій української мови й витіснення її російською (Історія української мови, 2023: 115).

Це спричинило звуження сфери функціонування української мови, вироблення в масовій свідомості стереотипу її неprestижності й меншовартості порівняно з іншими мовами. Почався один з перших етапів зневажливого ставлення та занепаду українського писемництва, на українській мові не хотіли говорити, творити, не хотіли її прославляти. Були звісно борці за справедливість та місце української серед громадян, але їх відслідковували, обмежували в правах і забороняли будь-яку діяльність.

Негативним явищем було втручання у внутрішні процеси розвитку української літературної мови – внесення змін в український правопис, виданий у 1946 р., знищення своєрідних фонетичних, лексичних і граматичних особливостей, зокрема, вилучення літери *г*, занедбання кличного відмінку, насильне введення російських кальок та ін. Результатом антинаукової сталінсько-сусловської «теорії злиття націй» було зникнення українських шкіл, дошкільних закладів, театрів, витіснення української мови російською у вищих і середніх навчальних закладах, у засобах масової комунікації, в армії, у техніці, спорті та в інших сферах, важливих для повноцінного існування нації (Кочерган, 2020: 56–58).

Та ми не можемо не згадати, як кров'ю і свободою боролись за українську культуру та писемництво наші герої: Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Климент Квітка, Володимир Сосюра, Василь Стус та інші.

На сьогодні існують об'єктивні підстави констатувати, що українська мова відчутно зміцнила власні позиції єдиної державної мови в Україні. На це вказують: 1) зміна правової основи

функціонування української мови як державної відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) (Закон України, 2019: 81) і рішення Конституційного Суду України від 14 липня 2021 р. (Рішення Конституційного Суду України, 2021) про відповідність положень мовного Закону Конституції України № Цей Закон остаточно перекрив шлях правового закріплення реставрації російськомовного простору в Україні; 2) відчутна розбудова структури функціонального простору української мови, який уже охоплює всі визначальні сфери суспільної комунікації (силові структури, управлінську вертикаль, майже всю систему освіти, медіа, сферу обслуговування) і наразі активно поширюється на сферу бізнесу, виробництва, торгівлі тощо; 3) помітне перетворення української мови на реальний дієвий чинник консолідації суспільства: дедалі рідше звучать (особливо в медіапросторі) наративи про те, що українська мова розділяє українське суспільство; про розділеність України на українськомовний захід і російськомовний схід. Після тривалої заполітизованої експлуатації цих і подібних наративів-кліше вони втратили актуальність, хоча їх ще можуть намагатися реанімувати після повернення у свої міста мешканців зруйнованих сьогодні східних районів; 4) употужнення позитивної оцінки української мови в суспільстві: українська мова сьогодні є символом нескореної України, а ототожнення понять українська мова та Україна сприймається не метафорично, а як природне і сповнене високого натхнення (Стенограма доповіді, 2021).

Також варто зазначити, що починаючи з 2014 р. увесь медіапростір спочатку вимушено (на рівні адміністративного управління і законодавчих постанов) перейшов на 50% україномовного контенту. І зараз ми збільшили цю частку до 99%, що свідчить до цілком чіткої і свідомий підхід до недопущення зросійщення публічного простору України і переконлива регуляторна політика держави з цього приводу.

Велике значення має і громадський рух за українську мову, різноманітні форми мовного волонтерства, що водночас є потужним виявом формування українського громадянського суспільства; мовні курси, підтримка один одного в переході на українську та безкоштовні мобільні додатки, тренінги з підвищення рівня мови; надважливою є участь в українській мови молоді в цьому процесі, адже молодь використовує креативні сучасні форми, що сприймаються підлітковим і молодіжним середовищем, а саме соціальні мережі, розмовні клуби, популяризацію сучасної поезії та музики – і це є

проявом формування українськоцентричної ідеї, української мови.

Українська мова та її можливе майбутнє, поговорімо про це. За двісті років разом з новими предметами та явищами з'явилося так багато слів, що тодішні люди могли б зрозуміти лише тексти на обмежені теми, ба більше – ще кілька років тому навіть сучасні люди навряд чи б зрозуміли вислови на зразок «зависла “Дія”» або «добряче насипали ваті бавовни» та ін. Це свідчить про те, що, можливо, написане через двісті років ми не зрозуміємо. Багато науковців вважають, що рід став категорією надлишковою і тримається за інерцію. Тож, з огляду на досвід інших індоєвропейських мов, «у віддаленому майбутньому, ймовірно, зникнення категорія роду взагалі», робить висновок Селігей (Мовознавство, 2022). Що буде з відмінками? В українській мові їх зараз сім, і цілком допустимо, у далекому майбутньому поменшає. Усе через експансію називного відмінку, який почне виборювати місця в інших. Якщо десь і варто шукати стабільність, так це у фонетиці, тобто у звучанні мови. Фонетика завжди змінюється найповільніше. Це властиво всім мовам, бо звуковий лад завжди системний. Зміни тут трапляються рідко й тривають повільно. Отже, можна бути певним: у найближчі століття звучатиме українська мова приблизно так само, як зараз – хоч, можливо, з новими словами, фразами і будовою речень.

Висновки. З наведеного аналізу ми можемо зробити висновок, що українська мова має початок свого зародження набагато раніше від російської, білоруської та інших слов'янських мов, вона самобутня і милозвучна, неймовірно розвинена та багатогранна. Українська мова зараз у пріоритеті, на ній співають глибокі пісні про життя, пишуть прекрасні вірші про кохання та і в цілому української не говорять, а щебечуть. Але, на жаль, не завжди українці так широко використовували рідну мову, були різні драматичні періоди в історії пригніченості всього українського, але завжди були борці за нашу етнічність і в результаті ми маємо найкращий період розквіту нашої квітучої української мови. Усі верстви населення врешті зрозуміли важливість розвитку і прославлення рідної мови на увесь світ, щоб у кожному куточку планети знали, що українці говорять українською і це їх відмінна риса, що виокремлює їх серед інших народів. Та все ж це лише початок новго шляху українізації, який ми, на жаль, як і в минулих століттях виборюємо кров'ю, але кожен українець знає, для чого ця боротьба. Адже ми маємо право на власну культуру, волю і правду на своїй землі і будемо плекати мову, як дитину, яка з часом приведе нас до щасливого та квітучого майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юшук І.П. Мова – найбільший скарб. Українська мова в сучасних реаліях державотворення в Україні. Тернопіль : Богдан, 2020. 360 с.
2. Українська мова в сучасних умовах державотворення в Україні: Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України від 9.11.2022. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=9617>
3. 10 цікавих фактів про українську мову. «Блог Фолк Мода» 24.12.2021. URL: <https://folkmoda.net/10-tsikaviv-faktiv-pro-ukrayinsku-movu>
4. Місце української мови у сучасному житті». Intel-навчання для майбутнього-2017. URL: <http://iteach.com.ua/>
5. Історія української мови. 2-е вид. Київ : Либідь, 2023. 536 с.
6. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник. Київ: Академія, 2020. 220 с.
7. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.
8. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Рішення Конституційного Суду України від 14 липня 2021 р у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України. м. Київ 14 липня 2021.
9. Кундіренко Г. Якою українська мова буде через двісті років: вісім прогнозів. *BBC Україна*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/iakoiu-ukrainska-mova-bude-chez-200-rokiv-visim-prohnoziv/2024-01-06-59772>
10. Мовознавство. URL: <https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/2022/view/1179/938>
11. Кобилюх В. Українська земля – колиска культури людства і розумова інстанція планети. URL: <https://www.ar25.org/article/vasyl-kobylyuh-ukrayinska-zemlya-kolyska-kultury-lyudstva-i-rozumova-instanciya-planety.html>

REFERENCES

1. Iushchuk I.P. (2020) *Mova – naibilshyi skarb. Ukrainska mova v suchasnykh realiiakh derzhavotvorennia v Ukraini* [Language is the greatest treasure. The Ukrainian language in the modern realities of statehood in Ukraine]. Ternopil : Bohdan,. 360 s. [in Ukrainian].
2. *Ukrainska mova v suchasnykh umovakh derzhavotvorennia v Ukraini* (2022): *Stenohrama dopovidi na zasidanni Prezydii NAN Ukrainy* [The Ukrainian language in the current conditions of state formation in Ukraine: transcript of the report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine] vid 9.11.2022. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=9617> [in Ukrainian].
3. 10 tsikavykh faktiv pro ukrainsku movu [10 interesting facts about the Ukrainian language] (2021). «Bloh Folk Moda» 24.12. URL: <https://folkmoda.net/10-tsikaviv-faktiv-pro-ukrayinsku-movu> [in Ukrainian].
4. *Mistse ukrainskoi movy u suchasnomu zhytti*». Intel-navchannia dlia maibutnoho [The place of the Ukrainian language in modern life”. Intel-learning for the future-2017] (2017). URL: <http://iteach.com.ua/> [in Ukrainian].
5. *Istoriia ukrainskoi movy* [History of the Ukrainian language]. 2-e vyd. Kyiv : Lybid, 2023. 536 s. [in Ukrainian].
6. Kocherhan M.P. (2020) *Vstup do movoznavstva* [Introduction to Linguistics]: Pidruchnyk. Kyiv: Akademiia. 220 s. [in Ukrainian].
7. *Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi* (2019) [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Law of Ukraine]: *Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2019. № 21. St. 81. [in Ukrainian].
8. *Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi* (2021): *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 14 lypnia 2021 r u spravi za konstytutsiinym podanniam 51 narodnoho deputata Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) Zakonu Ukrainy*. m. Kyiv 14 lypnia. [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated July 14, 2021 in the case of the constitutional submission of 51 people’s deputies of Ukraine regarding the conformity of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the Law of Ukraine. Kyiv, July 14, 2021.] [in Ukrainian].
9. Kundirenko H. *Yakoiu ukrainska mova bude cherez dvisti rokiv: visim prohnoziv* [What will the Ukrainian language be like in two hundred years: eight predictions]. *BBC Ukraina*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/iakoiu-ukrainska-mova-bude-chez-200-rokiv-visim-prohnoziv/2024-01-06-59772> . [in Ukrainian].
10. *Movoznavstvo* [Linguistics] (2022). URL: <https://ukr.movoznavstvo.knu.ua/article/2022/view/1179/938>
11. Kobylukh V. (2016). *Ukrainska zemlia – kolyska kultury liudstva i rozumova instantsiia planety* [Ukrainian land is the cradle of human culture and the intellectual institution of the planet]. URL: <https://www.ar25.org/article/vasyl-kobylyuh-ukrayinska-zemlya-kolyska-kultury-lyudstva-i-rozumova-instanciya-planety2016.html>